

**ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJOS
1-OJO EUROPOS SĄJUNGOS PARAMOS SKYRIAUS
VYRIAUSIOJI SPECIALISTĖ AGNĖ PRAKAPIENĖ**

KOMANDIRUOTĖS Į BRIUSELĮ (BELGIJA) ATASKAITA

2020-01-29 Nr. 3PR - 9
Vilnius

I. Komandiruotės tikslas – dalyvauti darbiame seminare, kurio metu šalys narės buvo konsultuojamos apie rezultatais grindžiamų išmokų priemonių (toliau – RBPS) integravimą į naująjį 2021–2027 m. programinį laikotarpį (toliau – Naujasis programinis laikotarpis). Šio susitikimo taip pat metu siekta įgyti žinių ir susipažinti su Airijos, Ispanijos, Rumunijos ir Jungtinės Karalystės ūkiuose vykdomų RBPS išmokų už biologinę įvairovę bandomųjų projektų patirtimi bei rezultatais, gerosios praktikos pavyzdžiais, padedančiais užkirsti kelią biologinės įvairovės nykimui, taip pat įgyti žinių apie rezultatais grindžiamų išmokų už biologinę įvairovę schemas, susipažinti su pagrindiniais jų aspektais (įgyvendinimu, rezultatų kontrole ir tikrinimu, ekonomiškumu ir pan.) bei platesnio taikymo galimybėmis ES šalyse narėse po 2020 m.

II. Komandiruotės trukmė – 2020 m. sausio 21–23 d.

III. Komandiruotės vieta – Tarptautinių renginių salė, Blvd. Roi Albert II, 5 1210 Briuselis (Belgija).

IV. Komandiruotės dalyviai – atstovai iš Lietuvos:

Agnė Prakapienė Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos 1-ojo Europos sąjungos paramos vyriausioji specialistė.

Lina Burbaitė projekto „Natura 2000“ tinklo valdymo optimizavimas Lietuvoje“ administratorė (Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija).

V. Komandiruotės aprašymas.

2020 m. sausio 21 d. – atvykimo diena.

2020 m. sausio 22 d. – Darbinis seminaras „Rezultatais grindžiamų išmokų priemonių (RBPS) dizainas, įgyvendinimas ir integravimas į žemės ūkio ir kaimo plėtros 2021-2027 m. strateginius planus”

Įžanginį žodį tarė Clunie Keenleyside (toliau – Moderatorė), Europos aplinkos politikos instituto atstovė. Pasisakymo metu ji paminėjo, jog susitikime dalyvauja 40 dalyvių iš 22 ES šalių narių, taip pat ir Europos Komisijos atstovai iš DG AGRI ir DG ENV. Seminaro Moderatorė informavo, jog darbas vyks tikslinėse darbo grupėse, dalyviai turės galimybę susipažinti su RBPS galimybėmis integruojant jas į Naująjį programinį laikotarpį, užduoti klausimus tų šalių atstovams, kuriose šios RBPS jau yra taikomos, padiskutuoti apie kylančius iššūkius ir jų sprendimo būdus.

Vėliau kalbėję Europos Komisijos atstovai pasidžiaugė, jog po praėjusių metų spalio mėnesį vykusios konferencijos prieita prie išvados, jog RBPS būtina skirti daugiau dėmesio „Europos žaliajam susitarimui“ (*EU GREEN DEAL*) Bioįvairovės strategijai iki 2030 m., o pagrindinis RBPS aspektas yra išlaidų efektyvumas gaunant geresnį rezultatą. Svarbu pabrėžti, jog tai nėra panacėja, o tik vienas iš galimų įrankių saugant biologinę įvairovę, taip pat didelį vaidmenį vaidina sinergija tarp įvairių sričių

(dirvožemis, vanduo, klimato kaita, biologinė įvairovė), paminėjo ir biologinės įvairovės strategiją po 2020 m. Nauja kryptis yra žalioji architektūra (įskaitant ir pasikeisiančius geros agrarinės ir aplinkosaugos būklės reikalavimus). Taip pat svarbios yra ir eko-schemos, kurios taip pat prisidės prie biologinės įvairovės išsaugojimo Bendrosios žemės ūkio politikos (BŽŪP) I-jame ramstyje. Svarbios yra ir ne pelno siekiančios investicijos, konsultavimas, mokymas, inovacijos ir kooperacija (pvz., įgyvendinant pilotinius projektus).

Konferencijos dalyvių pranešimai ir diskusijos.

Kas tai yra rezultatais grindžiamos išmokos (RBPS)?

Europos aplinkos politikos instituto atstovė *Clunie Keenleyside* pristatė, kas tai yra „rezultatais grindžiamos išmokos už biologinę įvairovę“ ir pabrėžė, jog RBPS labai skiriasi tarp šalių narių. Europos Sąjungoje įgyvendinama daugybė skirtingų tipų RBPS sistemų, taikomų dirbamajai žemei. Pranešėja paminėjo gerosios praktikos pavyzdžius, taip pat atkreipė dėmesį, jog Europos Komisijos interneto svetainėje yra pateikiama išsamesnė informacija, t. y. rezultatais grindžiamų išmokų už biologinę įvairovę rekomendacijų vadovas bei sprendimai, būtini siekiant įdiegti RBPS (https://ec.europa.eu/environment/nature/rbaps/handbook/index_en.htm).

Tinkamai parengta rezultatais grindžiama sistema gali suteikti naudos ne tik ūkininkui, bet ir visoms kitoms suinteresuotoms šalims (pvz., ūkininkai orientuojami į rezultato pasiekimą, o ne į nustatytų įsipareigojimų vykdymo veiksmą, kadangi panaudojama ūkininkų patirtis ir žinios apie teritorijas, kuriose yra ūkininkaujama).

Toliau buvo pristatyti Airijos geros praktikos pavyzdžiai. Pranešėjas *Brendan Dunford* pristatė „Burren Programą“. Burren regionui yra būdingas turtingas agrarinis kraštovaizdis, tačiau teritorijos daug kur yra apleistos. „Burren Programa“ – tai 2005–2010 m. vykdytas LIFE projektas, orientuotas į procesą. Projektas buvo sėkmingas užmezgant ryšius su ūkininkais ir priimant kai kuriuos vietinio lygmens sprendimus, tačiau turėjo ir trūkumų, nes ūkininkams kainavo daug pastangų laikytis nustatytų įsipareigojimų. 2010 m. buvo gautos papildomos lėšos praplėsti šį projektą, kuriame dalyvavo 160 ūkininkų, o plotas sudarė 12,500 ha. Pokyčių esmė – atsižvelgta į ūkininko poreikius ir pridėtos RBPS. Ūkininkai turėjo kasmet pildyti nesudėtingą, 1 puslapio lentelę, įvertindami prižiūrimo lauko būklę nuo 0 iki 10 taškų. Tais atvejais, kai taškų suma buvo maža, ūkininkai turėjo galimybę pasinaudoti kofinansavimu iš kitų fondų, tiems darbams, kuriuos jie patys pasirinko siekdami pagerinti jų laukų būklę (tokiu būdu surenkant daugiau taškų ir gaunant didesnę išmoką). Projekto sėkmė sąlygojo tai, jog ši RBPS buvo integruota į dabartinio laikotarpio Kaimo plėtros programą. Teigiami projekto aspektai: ūkininkams patiko, jog galėjo laisvai rinktis veiklas, administravimas kainavo mažiau, buvo gauti geri monitoringo duomenys, išaugo išlaidų ir rezultatų efektyvumas, pagerėjo buveinių būklė tvarkomuose laukuose.

Fergal Monaghan pristatė Airijoje vykdytą plėšriojo paukščio javinės lingės projektą („Hen Harrier Project“). Šis projektas buvo pradėtas 2017 m., biudžetas 25 mln. Eur, iš kurių 83 proc. atiteko ūkininkams, 14 proc. lėšų buvo skirtas administravimui ir tyrimams, likę 3 proc. kitoms išlaidoms. Projektas vykdytas šešiose atskirose teritorijose, visoje Airijoje. Kasmet patikrinama 18 tūkst. laukų. Konsultantai atvyksta į vietą pas ūkininką, duomenys yra suvedami į duomenų bazę, darbui naudojamos lauko lygmens gairės, organizuojami specialistų mokymai. Numatomus atlikti veiksmus pasirenka pats projekto dalyvis (ūkininkas), tačiau juos turi patvirtinti projekto komanda. Administracinis patikrinimas yra vykdomas 100 proc. ūkių, 5 proc. laukų yra patikrinami vietoje. Paminėtini ir kraštovaizdžio lygio sprendimai – lizdų stebėjimo sistema ir gaisrų plitimo valdymas (nustatomos vietos, kur aktyvūs veiksmai gali sumažinti gaisrų riziką taip apsaugant lizdavietes). Projekte labai svarbi buvo kooperacija tarp ūkininkų, Airijos žemės ūkio, maisto ir jūrų departamento, nacionalinių parkų, ūkių konsultantų, jautienos pramonės, miškininkystės pramonės, gaisrų tarnybos ir kt. Projekto rezultatai: iki 2019 m. birželio mėn. dalyvavo 1524 ūkininkai, 37 tūkst. ha teritorijos.

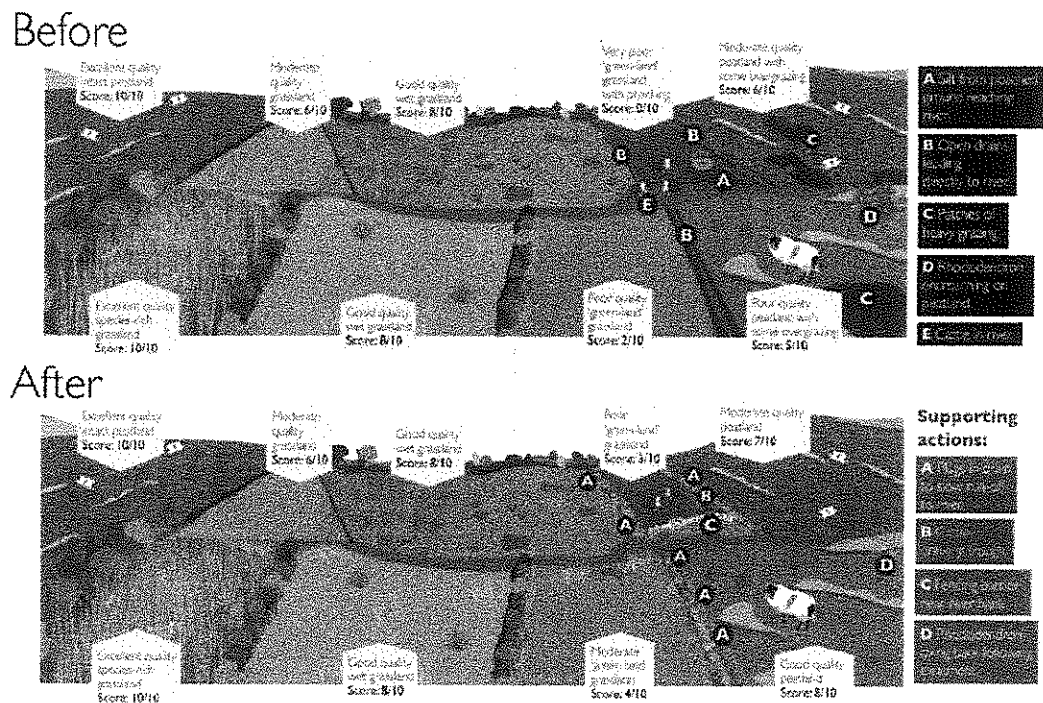
Rūšies nykimas buvo efektyviai sustabdytas, nuo 2017 m. 35 proc. padidėjo išsiritusių javinių lingių jaunikių.

Andy Bleasdale (RBAPS projektas) informavo, jog dauguma Airijos agrarinių buveinių būklė yra bloga arba nepakankama ir ji negerėja. RBAPS projekto biudžetas buvo 1,4 mln. Eur, iš jų – 70 proc. ES lėšos. Projektas vyko 2015–2018 m., buvo atrinktos trys pilotinės teritorijos, skirtos drėgnoms pievoms ir jų rūšims apsaugoti.

Andy Bleasdale taip pat aptarė RBPS kliūtis ir galimybes, pvz., institucijų iniciatyvos stoka, reikalingų žinių trūkumas, pasekmių nebuvimas nepasiekus rezultatų, efektyvesnis lėšų panaudojimas, didesnis lankstumas ir pasitikėjimas ūkininkais, rinkos bioįvairovei sukūrimas. Išvados: tinkamai parengtos RBPS yra be galo svarbios, kai yra ūkininkaujama NATURA 2000 ir DGVT teritorijose, atsižvelgiant į kylančias grėsmes. AGRO priemonės turi būti orientuotos į rezultatus, o ne tik į apribojimus.

Niall Ryan (Dept. of Agriculture, Food and the Marine) pristatė nacionalinių tris Airijos RBPS schemų tipus: kaimo – aplinkosauginės schemas, agroaplinkosauginės schemas ir anglies mažinimo schema.

James Moran (Galway Mayo Institute of Technology) pristatė vykdytą gėlavandenės perluotės projektą (Pearl mussel EIP Vision <http://www.pearlmusselproject.ie/>). Tai labai ambicingas projektas, jame papildomai stebimas ir anglies kiekis dirvožemyje.

Evelyn Underwood pristatė Vokietijos ir Prancūzijos patirtis įgyvendinant RBPS.

Vokietija. Siekta išsaugoti šienaujamas pievas (buveinės 6510 ir 6520) ir kitas rūšių turtingas pievas. Naudojami rodikliai (indikatoriai): 4, 6 arba 8 augalų rūšys/gentys bei specifiniai regioninio lygmens rodikliai. Monitoringą atlieka patys ūkininkai eidami transektomis. Ši RBPS priemonė yra įtraukta į šiuo metu galiojančią KPP.

Prancūzija. Šienaujimų pievų (buveinės 6510 ir 6520) ir kitų rūšių turtingų žydinčių pievų apsauga. Rodikliai (indikatoriai): 20 augalų rūšių/genčių, parinktų iš nacionalinio 35 indikatorių sąrašo. Ši RBPS priemonė yra įtraukta į šiuo metu galiojančią Kaimo plėtros programą.

Prancūzija taip pat turi dar vieną su ganyklų išsaugojimu ir gaisrų prevencija NATURA 2000 teritorijose susijusią priemonę (teritorijai turi būti parengtas individualus valdymo planas).

Be to, rezultatais grindžiamų išmokų sistema neturėtų būti taikoma tais atvejais, kai neįmanoma parengti patikimų biologinės įvairovės rezultatų rodiklių, kai nėra pakankamos informacijos apie konkrečią teritoriją (ūkininkas nežino kas yra saugotina jo valdomoje žemėje).

Taikant tokias schemas yra svarbu aiškiai ir tiksliai apibrėžti biologinės įvairovės uždavinius, kadangi ūkininkas gauna kompensacines išmokas būtent už su šiais uždaviniais susijusius rezultatus. Šiam tikslui pasiekti yra svarbu turėti tikslus, moksliskai pagrįstus duomenis apie natūralią buveinę, augalų ir gyvūnų rūšis bei patyrusių konsultantų / specialistų teikiamas kokybiškas, išsamias konsultacijas ūkininkams. Taip pat pažymima, kad esant per ilgam tokių sistemų taikymo laikotarpiui, iškyla rizika, jog aplinkosauginiai tikslai gali būti ir nepasiekti.

Atkreiptas dėmesys ir į tai, svarbu tinkamai parinkti ir efektyvių rezultatų rodiklius, kurie atspindėtų biologinės įvairovės uždavinių įgyvendinimą. Rodikliai turi būti aiškūs ir konkretūs (pvz., tam tikri augalai ir (arba) gyvūnai, būdingi konkrečiai natūraliai buveinei). Šie rodikliai turi būti matuojami pagal paprastą metodiką, aiškūs tiek ūkininkams, tiek ir Mokėjimo agentūros atstovams, taip pat, kurių neįtakotų išorės veiksniai (pvz., liūtys, sausros ar potvyniai). Be to, rezultatų rodikliai bei jų matavimo metodai turi būti patikimi ir nedviprasmiai, kurie padėtų Mokėjimo agentūroms tinkamai mokėti kompensacines išmokas už konkrečius įsipareigojimus.

Clunie Keenleyside pristatė iš anksto šalių narių atstovams išsiųstų anketų atsakymų apžvalgą. Buvo gauta 18 anketų iš 12 ES šalių. Išanalizavus pateiktus atsakymus, išaiškėjo dažniausiai kylantys klausimai:

- Bioįvairovės ir kraštovaizdžio išsaugojimo tikslai;
- Rodikliai ir jų stebėsena;
- Išmokų dydžiai ir jų apskaičiavimo metodika;
- Vertinimas, kontrolė, sankcijos;
- Išlaidų efektyvumas lyginant su į procesą orientuotomis priemonėmis;
- RBPS naujajame programiniame laikotarpyje (privalomumas);
- Gebėjimų stiprinimas (institucijų, konsultantų ir ūkininkų);
- Pasitikėjimas ūkininkais.

Pažymėtina, kad rezultatų vertinimas turi būti paprastas, nes jei ūkininkas nesugebės pats įvertinti savo pasiektų rezultatų, kaip jis juos galės pasiekti? RBPS įgyvendinimui gali būti naudojami ir kiti fondai, pelno nesiekiančios investicijos. RBPS išmokos iš dalies yra susijusios su pajamų praradimu kaip ir įprastos agroaplinkosauginės priemonės, nes bet koku atveju reikia nusistatyti siekiamus tikslus ir įvertinti galimus veiksmus jiems pasiekti.

Išmokomis kompensuojamos visos dėl priimtų įsipareigojimų paramos gavėjų patirtos papildomos išlaidos arba prarastos pajamos, arba jų dalis. Jei būtina, jomis taip pat gali būti padengiamos sandorių išlaidos – iki 20 % išmokos, sumokėtos už agrarinės aplinkosaugos ir klimato srities įsipareigojimus.

Darbas grupėse:

Šalių narių atstovai buvo suskirstyti į keturias darbo grupes. Mūsų grupės vadovai moderuodami diskusiją rėmėsi Airijoje ir Austrijoje taikoma RBPS praktika.

James Moran pažymėjo, kad indikatorių schema gali būti labai paprasta, kai yra vertinamos ir skaičiuojamos tik rūšys arba sudėtingesnė, kai kartu vertinamos ir toms rūšims reikalingos aplinkos

sąlygos. Airijos RBPS buvo kuriamos remiantis Kanados, Šveicarijos ir Jungtinės karalystės pavyzdžiais. Airijoje iš pradžių patikrinama, ar konkretus ūkis turi pvz., pusiau natūralią pievą (niekada nepradedama nuo nulinės situacijos, kai buveinė jau yra sunaikinta). Šalyje visos buveinės yra suinventorizuotos ir ūkininkai, kurių teritorijose yra tam tikros buveinės, gali teikti paraiškas. Į vietą atvykę vertintojai patikrina, ar buveinė vis dar egzistuoja. Nevertinamos mobilios rūšys, nes buvimas konkrečiame lauke dažnai nepriklauso nuo ūkininko veiksmų. Indikatoriai negali būti tokie, kurie labai priklauso nuo aplinkos sąlygų, pvz., paros metas, lietus ir pan.

Šalies mastu yra nustatomi tikslai, kurie galėtų būti įgyvendinami ūkio lygmeniu.

Pateikę pavyzdį, jog ūkininkai turimi ir prižiūrimi laukai (su buveinėmis) turėtų būti lyginami lygiaverčiai, kaip yra vertinama ir lyginama savo užauginta produkcija ir pristatoma rinkoje; ar kokybė yra gera, o jei ne-tuomet mažės pajamos. Ūkininkai turi suvokti, ko reikia rinkai (abiem atvejais). RBPS gali būti derinamos su įprastomis schemomis, tačiau tuomet sumažėja jų lankstumas. Negali būti skirtingų indikatorių tam pačiam buveinės tipui šalies pietuose ar šalies šiaurėje. Sistema turėtų būti vienoda. Reglamento dėl BŽŪP strateginių planų projekte yra nustatytas daugiamečio žolyno ar daugiametės ganyklos apibrėžimas (drauge laikomi daugiamečiu žolynu) (kuris bus svarbus įgyvendinant RBPS) — žemė, neįtraukta į valdos sėjomainą ne trumpiau kaip penkerius metus, kurioje natūraliai (t. y. nesėjama) auga arba specialiai (t. y. pasėta) auginama žolė ar kiti žoliniai pašarai. Joje gali augti ir kitų rūšių augalų, pavyzdžiui, krūmų ir (arba) medžių, kurie gali būti panaudoti gyvūnams ganyti arba šerti.

Wolfgang Suske pristatė, jog Austrijoje naudojami ir neigiami rodikliai, kurių pagalba ūkininkas informuojamas, ko neturėtų būti lauke, pvz., invazinių rūšių. Net ir tais atvejais, kai priemonė yra daugiametė (pvz., 5 m.), siekiant stebėti pokyčius rodikliai turėtų būti vertinami kasmet.

EK atstovas, dalyvavęs grupės diskusijoje informavo apie galimybę vykti į mokomąjį vizitą (pasisemti patirties) į šalį, jau taikančią RBPS; tokia kelionė būtų apmokėta iš EK lėšų 2–3 šalies ekspertams.

Pirmosios dienos pabaigoje **visų keturių darbo grupių** moderatoriai pristatė ir aptarė darbo grupių diskusijų rezultatus:

- Galėtų būti keturių lygių rezultatų vertinimo sistema: nuo ūkininko iki konsultanto;
- Neturėtų būti taikomos sankcijos, jei nepasiekiami rezultatai. Tokiu atveju būtų tik nemokamos išmokos;
- RBPS turi būti lanksčios;
- Pats ūkininkas turėtų gebėti įvertinti savo pasiektus ūkio rezultatus – tai turėtų būti nesudėtinga sistema;
- RBPS tai ilgalaikiai įsipareigojimai, ne mažiau kaip 5 metai ir daugiau. Esant trumpesniajam laikotarpiui, sunku pasiekti, o kartais ir neįmanoma pasiekti rezultatų;
- Būtina atsižvelgti į išorinius faktorius, pvz., klimato kaita, oro sąlygos. Tokiais atvejais nepasiekus rezultatų, galima būtų mokėti vidutinę išmoką. Pažymėtina, kad ūkininkavimas yra rizikingas verslas, todėl ūkininkas turi tai įvertinti ir prisiimti riziką. Atsižvelgiant į tai, kad klimato kaitos poveikis vis didėja, RBPS sąlygos turi būti kuo lankstesnės;
- Svarstyтина galimybė, jog pvz., suarus pievą ūkininkas turėtų sugrąžinti praėjusių metų išmokas;
- Kuriant naujas priemones reikia nuoseklaus požiūrio – neigiama žemės ūkio veikla neturi kirstis su bioįvairovės išsaugojimui keliamais tikslais (pvz., skirtingas žemės ūkio ir aplinkosaugos sričių požiūris į mozaikišką kraštovaizdį);
- RBPS nepakeis visko, kas buvo iki šiol, tai tik papildomos priemonės šalia esamų;
- Sandorių sąnaudos (pvz., detalesnei buhalterinei apskaitai, konsultacijoms, mokymuisi kursuose, patikroms ir informacijos paieškai) turėtų būti įskaičiuotos į kompensacinę išmoką.

- Airijoje taikoma praktika, jog RBPS yra mokamos kovo–balandžio mėn. laikotarpiu, kai nėra mokamos jokios kitos išmokos, ir tai papildomai skatina ūkininką siekti tikslų.

2020 m. sausio 23 d.

Darbas vyko pasiskirsčius darbo grupėse. Grupės moderatoriai pabrėžė, kad planuojant pilotinį projektą, naudinga numatyti galimybes projekto veiklas vėliau integruoti į Strateginį planą, nes siekiant tęsti pradėtus darbus. Šiuo atveju yra svarbu, jog ūkininkai nenusiviltų dalyvavimu RBPS. Svarbi ir socialinė–kultūrinė aplinka, todėl skirtingose šalyse RBPS negali būti vienodos.

Detaliau aptartas Airijos pavyzdys, kai pasiektas rezultatas vertinamas naudojant taškų sistemą. Išmoka mokama nuo 4 taškų (10 balų sistemoje). Surinkus 7 taškus, laikoma jog buveinė yra palankios būklės (9-10 taškų sugeba surinkti tik apie 10 proc. ūkininkų). Jeigu ūkininko laukas surenka nuo 0 iki 3 taškų, ūkininkui gresia bazinių išmokų atėmimas. Pažymėtina, kad RBPS neturėtų sąlygoti naujų papildomų patikrų ūkininkams. Patartina RBPS priemonėms naudoti nacionalinio monitoringo duomenis, taip neišleidžiant papildomų lėšų duomenų surinkimui (pvz., javinės lingės atvejis Airijoje). Atkreiptinas dėmesys, kad mažos apimties pilotiniai projektai dažnai nepasiteisina, kadangi administravimui gali būti skiriama ne daugiau kaip 15 proc. visų projekto lėšų ir tampa sunku surinkti gerą komandą.

Ganant gyvulius yra draudžiamas papildomas gyvulių šėrimas. Ūkininkai šio draudimo laikosi, nes užfiksavus pažeidimą, iš karto atimama net 10 balų ir bet kokia surinkta balų suma tampa lygi 0. Taškų sistema ūkininkui turi duoti aiškius signalus, ką daryti yra gerai, o kas yra blogai. Skaičiuojant balus taip pat atsižvelgiama į tai, ar lauke yra invazinių rūšių, ar yra vandens telkinys (jei tai – ar jis turi buferinę zoną, medžiagų nusodintuvus ir kt.). Kuriamos RBPS priemonės turėtų apimti kuo daugiau sričių ir teikti joms naudą, pvz., bioįvairovė ir vanduo, klimatas ir dirvožemis, ir kt. Rekomenduojama, jog rodikliais nebūtų pasirenkamos tik augalų ar gyvūnų rūšys, nes tada ūkininkai koncentruojasi tik į jas ir nesigilina į priežastinį ryšį, kas sukelia populiacijos gausos pokyčius, pvz., vandens tarša ir pan.

Atkreiptinas dėmesys, jog pradėdant naują schemą, įgyvendinimo pradžioje schema turėtų būti paprastesnė, o po kelių jos taikymo metų gali tapti sudėtingesne, atsižvelgiant į įgytą patirtį. Švedijos atstovė pasiteiravo, ar RBPS galėtų būti įgyvendinama siekiant apsaugoti vandenį. Ekspertas atsakė, jog nei vienai šaliai nėra nerekomenduotų pradėti įgyvendinti RBPS sistemos nuo vandens kokybės priemonių, nes vieno ūkio rezultatus tiesiogiai įtakoja kaimyninių ūkių veikla ir visos pastangos gali nueiti perniek, todėl tokios priemonės yra labai sudėtingos.

Knut per Hasund trumpai pristatė Švedijos, Vokietijos–Prancūzijos RBPS praktiką. Vokietijos/Prancūzijos RBPS remiasi rūšių (apie 20 rūšių) skaičiavimu. Ūkininko lauke aptikus 6 rūšis, jam yra mokama išmoka, jei rūšių randama 10 ir daugiau, išmoka didėja. Rūšių vertinimą atlieka patys ūkininkai, vadovaudamiesi tiksliais gairėmis. Pažymėtina, jog rodikliai turi būti parinkti taip, jog galima būtų įvertinti žemės ūkio veiklos poveikį minėtiems rodikliams. Jei ūkininko laukuose yra buveinė, kuri nepakliūna į šalies mastu inventorizuotų buveinių žemėlapij, ūkininkas vis tiek gali dalyvauti priemonėje, tačiau turi pateikti įrodymus apie buveinės egzistavimą jo laukuose.

Švedijoje yra taikoma RBPS kraštovaizdžio priemonė, kurios pagalba ūkininkai teikia ekosistemines paslaugas, pvz., gražus kraštovaizdis svarbus turizmui, žydintys augalai – bitėms. Schemą sudaro šie vertinami elementai:

- Akmenų siena, kuri turi 3 dydžius, t. y. mažiau nei 100 metrų, nuo 101 iki 300 metrų ir virš 300 metrų. Jei akmenų siena būna apžėlususi krūmais, ūkininkas negauna sankcijų, bet tai atvejais, kai krūmų yra mažiau nei 25 proc., jis gauna papildomą išmoką (kai akmenų siena nėra apaugusi, ją geriau apšviečia saulė ir tai sąlygoja didesnę rūšių, gyvenančių ir judančių akmenų siena, įvairovę);
- Kūdros;

- Vertingi medžiai. Jei yra daugiau nei 3 vnt. medžių 100 metrų sienos, gaunama papildoma išmoka. Taip pat vertinamos ir augalų rūšys, bet šio rodiklio ateityje planuojama atsisakyti, nes yra sunku minėtas rūšis aptikti dėl vykdomo ganymo ar šienavimo.

Ši schema turi bazinę išmoką, taip pat papildomai yra mokama ir RBPS išmoka. Švedijoje bet kokių atveju yra draudžiama šalinti akmenų juostas, o RBPS padeda palaikyti šias akmenų sienas geros būklės arba būklę net pagerinti.

Wolfgang Suske visiems renginio dalyviams pristatė naujai kuriamą informacinį RBPS tinklą. Tuo tikslu buvo sukurta internetinė svetainė (<https://www.rbpnetwork.eu>), siekiant:

- Bendrauti/bendradarbiauti su mokslininkais, politikos formuotojais, ūkininkais;
- Dalintis patirtimi, mokytis;
- Gauti naujausią informaciją;
- Gauti ekspertų kontaktus;
- Kurti politikos iniciatyvas;
- Rengti labiau efektyvias priemones, skatinti bioįvairovės išsaugojimą, įtraukiant ūkininkus.

Planuojama žiniomis dalintis kiekvienais metais (organizuoti kasmetines konferencijas, ekskursijas), sudarant galimybę kiekvienam norinčiam laisvai jungtis prie šio tinklo ir gauti atsakymus į rūpimus klausimus.

Sekantys žingsniai:

- Skatinti mokslininkus, politikos formuotojuss, ūkininkuss ir NVO atstovus jungtis į šį tinklą (šiuo metu tinkle yra 26 ES šalys);
- Pabaigti kurti šią svetainę 2 savaitių bėgyje, siekiant dalintis esmine su RBPS susijusia informacija, keistis patirtimi ir kontaktais;
- Suorganizuoti šalių narių profilių (Country profile) rengėjų susitikimą Barselonoje š. m. balandžio mėn.;
- Organizuoti po 2 renginius kasmet, sukurti duomenų bazę (įskaitant ir geriausius RBPS pavyzdžius).

Pažymėtina, jog šis tinklas apima ne tik ES šalis – jam priklauso ir Šveicarija, taip pat šiuo tinklu domisi ir Australija.

Sugrįžus prie darbo atskirose grupėse, diskutavome, kas yra geras rodiklis. Jis turėtų būti:

- Paprastas;
- Išmatuojamas;
- Atitinkantis tikslą;
- Patikimas (įvertinamas statistiškai);
- Reaguojantis į veiklą–pokytį;
- Nebrangiai monitoringuojamas;
- Informatyvus;
- Stabilus (nesvyruojantis paros bėgyje dėl temperatūros, lietaus ir kitų panašių sąlygų).

Grupės moderatorius *Knut per Hasund* pabrėžė, kad indikatorių skaičius neturi būti didelis, jie neturi persidengti, turi visapusiškai atspindėti būklę. Labai svarbi ir rodiklių socialinė vertė – ji tuo didesnė, kuo didesniams žmonių skaičiui tie objektai patinka (pvz., tradicinės Švedijoje akmenų juostos kelia žmonėms džiaugsmą, todėl už tas juostas, kurios yra šalia gyvenviečių ar dažnai lankomų kelių, mokamos didesnės išmokos). Svarbu pritraukti ūkininkus dalyvauti naujame RBPS ne tik rengiant susitikimus i su jais, bet ir bendradarbiauti su bendruomenių lyderiais, ūkininkų grupių vadovais, galiausiai net ir su parapijos kunigu, vardan siekio pasiekti norimą tikslą.

Darbo grupių moderatorių įžvalgos pabaigus darbą grupėse:

- Reikėtų daugiau informacijos, iš kokių lėšų šaltinių galima būtų rengti pilotinius RBPS projektus;

- Kilo klausimas, ar galima būtų įgyvendinti RBPS priemonės ir pagal Reglamento dėl BŽŪP strateginio planų projekto 28 straipsnį (Klimatui ir aplinkai naudingos sistemos) – eko schemas;
- Reikalavimai įgyvendinant RBPS turėtų būti taikomi vienodai visoms ES šalims;
- Rengiant strateginio plano intervencijas nėra aišku, kaip turėtų būti įgyvendinamos Reglamento dėl BŽŪP strateginio planų projekte išvardytos direktyvos;
- DG turėtų labiau skatinti ES šalis pradėti taikyti RBPS priemones;
- Reikalingi papildomi ES šalių ekspertų mokymai dėl RBPS įgyvendinimo.

Viso dviejų dienų renginio apibendrinimas. Europos Komisijos atstovas apibendrinamas įvykusį renginį pasidžiaugė kad tarp ES šalių narių yra didelis susidomėjimas ir entuziazmas dėl naujų RBPS priemonių taikymo. Kaip parodė Airijos ir kitų ES šalių pavyzdžiai, yra įmanoma taikyti RBPS ir gauti labai gerus rezultatus. Pilotiniai projektai yra puiki pradžia, tačiau būtina iš anksto pagalvoti, kas bus toliau, koks bus tęstinumas, nes kaip rodo šalių patirtis, ūkininkai šiomis priemonėmis labai domisi ir nori jas tęsti. Esant reikalui ES šalys gali naudotis Europos Komisijos Geo Hub konsultacijomis, teikti paraišką per TAEX EIR mechanizmo sistemą, siekiant įgyti tinkamų žinių, taip pat organizuoti dviejų dienų darbinis susitikimus.

Renginio organizatorių pateikta papildoma medžiaga ir informacija:

- RBPS pilotai Airijoje ir Ispanijoje <https://rbaps.eu/>
- RBPS piloto ataskaita Anglijoje (ariama žemė ir pievos) <https://www.gov.uk/government/publications/results-based-agri-environment-payment-scheme-rbaps-pilot-study-in-england>
- RBPS pilotas Rumunijoje (pievos) <https://fundatia-adept.org/projects/rbaps-results-based-payments-for-biodiversity/>
- Ankstesnės RBPS konferencijos medžiaga <https://ieep.eu/news/event-building-on-the-know-how-from-the-results-based-payment-scheme-rbaps-pilots>
- Europos Komisijos DG ENV RBPS tinklalapis (su 2014 atlikta RBPS apžvalga) https://ec.europa.eu/environment/nature/rbaps/index_en.htm
- Pilotiniai projektai Olandijoje <https://toekomstg1b.nl/cap-pilots/>
- Hen Harrier EIP-AGRI projektas Airijoje <http://www.henharrierproject.ie/>
- ENP – Rezultatais grįstas gamtos išsaugojimo planas Austrijoje <http://www.suske.at/en/projects/all-projects/results-based-nature-conservation-plan>
- TAEX EIR mechanizmas (Europos Komisijos įkurtas fondas, suteikiantis galimybę ES šalių narių ekspertams vykti pasisemti patirties į kitą ES šalį, taip pat organizuoti darbinis šalių narių susitikimus už EK lėšas) https://ec.europa.eu/environment/eir/p2p/index_en.htm

Ataskaitos priedai:

- RBPS sprendimų priėmimo schema (1 lapas);
- Klausimynas, padedantis parengti RBPS (1 lapas).

Vyr. specialistė

Agnė

Agnė Prakapienė

Trintim

2020-01-29
1 ES paramos šyriani redkej

Rasa Motiejaitė